

# Fraternités Ouvrières, inspiratie voor deze tijd?

Op donderdag 9 juni brachten we een bezoek aan het project van Josine en Gilbert Cardon in Moeskroen, gelegen aan de grens met Frankrijk en op de taalgrens tussen Vlaanderen en Wallonië. Dit project is in permacultuurmiddens bekend en we vroegen ons af wat we er konden leren. In de straat met rijhuizen stond op nummer 58 de deur open, een huis toegankelijk voor iedereen.

Josine stond ons bereidwillig en bezielde te woord over de betekenis en de inhoud van de Fraternités Ouvrières, ontstaan als antwoord op de zware textielcrisis tussen de jaren 1960 en 1980.

FOTO Yggdrasil AUTEUR Lucrece Roegiers

## Wanneer zijn jullie gestart met het project?

Toen in 1978 de textielsector in crisis was en de fabriek sloot, vielen vele inwoners van Moeskroen zonder werk. Ook mijn echtgenoot, Gilbert, werd werkloos. Samen met een vijftiental andere werkloze kompanen uit de fabriek ging Gilbert zich toelagen op het telen van voedsel in eigen tuin. Je kan het vergelijken met de huidige situatie waarbij door de crisis een groeiende interesse is om opnieuw eigen voedsel te telen, terwijl men niet meer weet hoe.

## Welke bedoeling hadden jullie?

Vanuit hun arbeidersverleden kenden deze mensen een groot gevoel van solidariteit. Ze wilden mekaar helpen om de kennis te verwerven die nodig was om voor hun eigen voedsel in te staan. Ze hadden immers hun werk verloren, en daardoor hun geld. Wat hen restte

was hun gezondheid die ze niet ook nog wilden verliezen. We wilden enerzijds het belangrijke element van samenhang behouden, maar ook de focus leggen op gezonde voeding. Daarom gingen we resoluut voor het vermijden van pesticiden en kunstmest. Samen gezond voedsel leren kweken was het opzet, vandaar de sprekende naam *Fraternités Ouvrières*\*. 'Burger zijn' betekent immers erop toezien dat je buur niet in de problemen komt.

## Hoe hebben jullie dit uitgebouwd?

We werkten binnen de structuur van een vzw (vereniging zonder winstoogmerk) voor permanente vorming voor volwassenen. Wij stelden onze woning ter beschikking van de vzw, ook nu nog trouwens. Alle leden hielpen elkaar voor het verwerven van informatie door het lezen van tijdschriften en boeken, vooral oude boeken uit de tijd toen nog geen pesticiden

werden gebruikt, door opzoekingen te doen en te observeren in de tuin. Heel veel mensen wilden leren tuinieren zonder gif. *Les amis de la terre* en vooral *Nature et Progrès* en het tijdschrift *Les quatre saisons de la nature pour le jardinage* waren onze inspiratiebronnen en overtuigden ons dat de Aarde voor iedereen is. Het bodemleven is heel belangrijk en we moeten er zorg voor dragen. Dat was heel vernieuwend toen. Zo ontstonden de theoretische lessen die nog steeds tweemaal per maand doorgaan op zondagvoormiddag. De praktijk deed elk in zijn eigen tuintje. De groep groeide snel, in drie jaar tijd telde de vzw ongeveer duizend leden. De lessen zijn gratis maar je moet wel lid zijn van de vzw. Elke donderdagnamiddag is er opendeur bij de *Fraternités* en kan men een handje toesteken bij het sorteren en verdelen van zaden, een kijkje nemen in de tuin of gewoon wat keuvelen. Het hoofddoel blijft: mekaar helpen.



## Jullie hebben naast een bibliotheek ook een enorme verzameling zaden, hoe gaat dat in zijn werk?

Zaden schaffen we aan via groepsaankopen bij meerdere zaadhuizen, biologisch of sommige niet biologisch maar dan enkel oude, vaste rassen. Daarvan kan je zelf terug zaad winnen zoals van tomaten. De leden verpakken ze zelf in kleine pakjes die in de muurkast worden opgeslagen. Leden kunnen de zaden aankopen tegen € 0,25 per pakje. Gilbert doet al heel veel jaren studie- en opzoekingswerk. Zo weten we van de meeste zaden hoelang ze kiemkrachtig blijven. Wortelzaad is op zijn best twee jaar na de oogst, preizaad behoudt slechts een jaar zijn kiemkracht, terwijl tomaten dan weer tot twaalf jaar kiemkrachtig blijven. Alle informatie

is opgeslagen in de catalogus. Elk jaar worden alle zaden gecontroleerd en wat over datum is, wordt verwijderd.

## Op jullie blog staat: 'jardinage en permaculture'. Wat houdt dat in voor jullie?

Het betekent dat we de Aarde observeren met alles wat ze heeft en voortbrengt. Veel spontaan groeiende kruiden, ook wel onkruiden genoemd, zijn eetbaar. We gebruiken geen pesticiden, we zorgen voor permanente bodembedekking, hetzij met mulch hetzij door de grond te laten begroeien. We benutten de verschillende lagen in de tuin, tot en met de bomen. Gilbert doet veel opzoekingswerk en experimenteert met veel verschillende soorten planten. Hij houdt enorm van bomen. Vandaar dat onze tuin

vol bomen staat. Daardoor kunnen we steeds minder groenten kweken want ze krijgen te weinig licht. Doorlevende gewassen zoals daslook, look-zonderlook, zevenblad, brandnetels zijn goede voedingsmiddelen en groeien uitbundig.

*We leerden Les Fraternités kennen als een goed werkend en inspirerend sociaal en educatief project, bijna 40 jaar oud maar nog altijd actueel.*

\* Fraternités Ouvrières betekent gilde of gemeenschap van arbeiders. Maar in het Frans zit er meer in. *Fraternité* is verwant met *frère* dat 'broer' betekent. De nadruk ligt hierdoor op de zorg voor elkaar.